

References:

1. Official website of the State Statistics Service [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <http://ukrstat.gov.ua> (date of application: 05/20/2022)
2. On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated 07/16/1999 No. 996-XIV, current edition – Edition dated 07/01/2021
3. Official website of the «Diya.Business» application [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (application date: 05/20/2022)
4. Changes to the program «Available loans 5-7-9%»: company support and activation of entrepreneurship – edition of March 28, 2022 <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriyemnictva28032022>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-47>

**ON INDIVIDUAL ISSUES OF THE FUNCTIONING
OF THE COMMISSION FOR AN EXTERNAL INDEPENDENT
ASSESSMENT (AUDIT) OF THE EFFECTIVENESS
OF THE NATIONAL BUREAU'S PERFORMANCE**

**ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМІСІЇ
З ПРОВЕДЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ОЦІНКИ
(АУДИТУ) ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО БЮРО**

Slavytska A. K. Славицька А. К.

*Doctor of Law, кандидат юридичних наук,
People's Deputy of Ukraine Народний депутат України*

В червні цього року Європейською радою ухвалено рішення про надання Україні статусу кандидата в члени Європейського союзу [1]. Водночас однією із суттєвих умов, які залишаються актуальними для будь-якої країни-кандидата є зведення до мінімуму корупційних ризиків в усіх можливих сферах життєдіяльності держави. З цією метою в Україні утворено ряд державних органів, до відання яких віднесено здійснення антикорупційної діяльності, в тому числі й орган із спеціальним статусом – Національне антикорупційне бюро України (далі – Національне бюро), завданням якого є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими

посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [2].

Корупція в Україні набула ознак системного явища, яке поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань, досягнення певних цілей.

Окремі аспекти антикорупційної діяльності, роботи різних органів, до компетенції яких віднесено питання запобігання та боротьби з корупцією, процедурні аспекти діяльності стали предметом досліджень значної частини вітчизняних та міжнародних науковців, зокрема таких як Р.М. Труби, А.В. Савченка, Ю.М. Пителя, В.Г. Козленка, А.Б. Кручка, В.І. Чечерського, А.В. Юрченко, О.Г. Яновської та інших.

З огляду на важливість завдань, покладених на працівників Національного бюро та статус посадових осіб, кримінальні правопорушення вчинені якими відносяться до підслідності Національного бюро, можна говорити про існування корупційних ризиків й всередині бюро, що зумовлює потребу у здійсненні контрольно-перевірочних заходів. Зазначене підтверджується зафіксованими фактами спроб надання неправомірної вигоди працівникам Національного бюро за сприяння у вирішенні питань, пов'язаних із їх діяльністю. До прикладу, в 2019 році директором одного із підприємств Харківської області запропоновано детективу Національного бюро хабар у розмірі 100 тисяч доларів за вирішення питання про закриття кримінального провадження. В 2020 році затримано групу осіб, які намагалися передати неправомірну вигоду у розмірі 5 млн дол. США керівництву антикорупційних органів на закриття кримінального провадження, яке Генеральна прокуратура передала до Національного бюро за підслідністю [3].

Контрольними функціями за діяльністю Національного бюро наділений комітет Верховної Ради України, до предмету відання якого відноситься боротьба з корупцією і організованою злочинністю. Важливо наголосити, що згідно положень Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» здійснення такого контролю відбувається в порядку, визначеному Конституцією України [4], Законом України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5], цим та іншими законами України [2]. Однак, Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» втратив чинність ще у 2018 році.

З огляду на зазначене, до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [2] необхідно внести відповідні зміни.

З метою попередження, виявлення та розслідування правопорушень у діяльності працівників Національного бюро у складі його центрального управління діє підрозділ внутрішнього контролю. Такі підрозділи можуть утворюватися за рішенням Директора Національного бюро й у складі територіальних управлінь Національного бюро [2].

З огляду на те, що ці підрозділи внутрішнього аудиту утворюються та підпорядковують за рішенням керівника Національного бюро, виникає необхідність й проведення незалежного зовнішнього аудиту діяльності цього антикорупційного органу та визначення ефективності його діяльності.

Функціями щодо проведення зовнішньої незалежної перевірки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро наділена Комісія з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро (далі – *Комісія з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) або Комісія*). Аналіз чинного законодавства дає підстави прийти до висновку, що процедура формування Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро складається з наступних стадій: 1) *стадія прийняття рішення про початок формування Комісії, в межах якої передбачено ухвалення рішення про початок формування Комісії (не пізніше ніж за 30-ти календарних днів до закінчення річного строку з дати затвердження останнього звіту зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро Кабінетом Міністрів України [2]); 2) стадія визначення Міністерством закордонних справ України переліку міжнародних та іноземних організацій – кандидатів в члени Комісії, в межах якої передбачено відбір міжнародних та іноземних організацій за встановленими законом критеріями та формування переліку кандидатів в члени Комісії; 3) стадія призначення членів Комісії Кабінетом Міністрів України.*

Участь у конкурсі на членство до складу Комісії мають право приймати організації, які мають статус міжнародних та іноземних. *Критерії* відбору конкурсантів серед бажаючих міжнародних та іноземних організацій, які виявили намір бути включеними до складу Комісії можуть бути поділені за суб'єктною приналежністю на *зовнішні* та *внутрішні*. Прикладом *зовнішнього критерію* є вимога щодо здійснення кандидатами у члени Комісії протягом останніх 3 років до проведення оцінки діяльності щодо надання Україні міжнародної технічної допомоги у сфері запобігання і протидії корупції відповідно до міжнародних або міждержавних угод. *До внутрішніх критеріїв* кандидатів у члени Комісії віднесено вимоги щодо наявності у осіб: досвіду роботи в органах досудового розслідування, прокуратури, судах

за кордоном чи в міжнародних організаціях (не менше 5 років); необхідних знань та навичок в сфері проведення оцінки (аудиту); бездоганної ділової репутації.

Водночас Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [2] не уточнено перелік посад, досвід роботи на яких вимагається до претендентів (оскільки, особа може працювати в загальному відділі, канцелярії, або займати інші посади в органах прокуратури, судах, функціональні обов'язки яких безпосередньо не пов'язані із здійсненням аудиту). Окрім цього, в повній мірі не розкрито, які саме навички та знання в сфері проведення оцінки (аудиту) можуть вважатись достатніми для набуття членства в Комісії.

Також, можна виокремити *обмежувальні критерії* відбору конкурсантів до складу Комісії, які передбачають, що членами комісії не можуть бути: особи, які за рішенням суду визнані недієздатними або їх дієздатність обмежена; особи, що мають судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованих осіб), або на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, або притягалися судом до відповідальності за вчинення умисного кримінального правопорушення; особи, які відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, позбавлені права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади; особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» [6].

Основними повноваженнями Комісії є щорічне проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро, а також затвердження і оприлюднення критеріїв та методики проведення оцінювання ефективності діяльності Національного бюро [2].

З метою проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро, члени Комісії наділяються досить широкими правами, які можна класифікувати на:

– *ті, що пов'язані із наданням доступу до інформації* (зокрема, право доступу до матеріалів кримінального провадження, право доступу до матеріалів досудового розслідування, яке здійснювалося Національним бюро та було завершено, право доступу до іншої інформації (документів), які перебувають у володінні Національного бюро з урахуванням обмежень, передбачених Законом України «Про державну таємницю» [7]);

– *ті, що пов'язані із збором інформації, необхідної для проведення оцінки (аудиту)* (зокрема, право на звернення до державних органів,

будь-яких фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів; право на проведення конфіденційних інтерв'ю з працівниками Національного бюро, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, працівниками інших державних та правоохоронних органів, а також з іншими особами, які володіють інформацією (документами), необхідними для проведення оцінки (аудиту));

– *ті, що пов'язані із залученням інших осіб (спеціалістів) до перевірки* (зокрема, право користуватися допомогою помічників, які належним чином ознайомлені з обмеженнями, що встановлені у зв'язку з виконанням ними відповідних обов'язків).

Окрім прав, члени Комісії мають і низку обов'язків, належне виконання яких має безпосередній вплив на результати незалежної зовнішньої оцінки (аудиту). У більшості ці обов'язки стосуються даних, які стали відомі членам Комісії у ході проведення аудиторської перевірки. У цьому контексті, на членів Комісії покладене зобов'язання забезпечення захисту та нерозголошення даних, які мають персональний характер, інформації з обмеженим доступом, відомостей досудового розслідування.

Результатом проведення незалежної зовнішньої оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро є складення висновку, ухвалення якого відбувається шляхом позитивного вибору під час голосування усіх членів Комісії. Після ухвалення, даний висновок підлягає оприлюдненню протягом 5-ти денного строку на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України. Після чого включається до звіту Національного бюро як додаток та заслуховується Верховною Радою України. При цьому, наявність висновку Комісії про неефективність діяльності Національного бюро та неналежне виконання обов'язків його Директором є підставою для звільнення директора Національного бюро із займаної ним посади [2].

Водночас слід зазначити, що 03.01.2020 року зареєстровано законопроект № 2714 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення боротьби з корупцією», автори якого зауважують, що аудит Національного бюро проведено не було саме через недосконалість процедури формування Комісії у складі трьох членів створює можливості суттєвого політичного впливу на цей процес [8].

Тобто, з дня утворення Національного бюро (а це вже 6 років) жодного разу не було проведено незалежної зовнішньої оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро. І наразі, відповідно до Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення статусу Національного антикорупційного бюро України у відповідність з вимогами Конституції України» встановлено, що перша зовнішня незалежна оцінка (аудит)

ефективності діяльності Національного антикорупційного до статті 26 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [2] проводиться через один рік з дня призначення Директора Національного антикорупційного бюро України [9]. Таким чином, незалежну перевірку та оцінку ефективності за період роботи попереднього директора Національного бюро в порушення вимог закону не проведено, у зв'язку з чим, існуючий механізм незалежної зовнішньої оцінки (аудиту) ефективності діяльності Національного бюро потребує нагального удосконалення.

Висновки. Проведене дослідження специфіки роботи Комісії дозволило виокремити основні стадії процедури формування Комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту), до яких віднесено: 1) стадія прийняття рішення про початок формування Комісії; 2) стадія визначення Міністерством закордонних справ України переліку міжнародних та іноземних організацій – кандидатів в члени Комісії; 3) стадія призначення членів Комісії Кабінетом Міністрів України. Здійснено градацію критеріїв відбору конкурсантів серед бажаючих міжнародних та іноземних організацій, які виявили намір бути включеними до складу Комісії можуть за суб'єктною приналежністю на зовнішні та внутрішні.

Виявлено ряд недоліків щодо формування та функціонування Комісії. Наголошено на необхідності вдосконалення законодавства, з урахуванням втрати чинності окремих нормативно-правових актів.

Література:

1. Історичний момент: Україна отримала статус кандидата в ЄС. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61889833> (дата звернення: 22.07.2022 р.).
2. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 23.07.2022 р.).
3. Національне антикорупційне бюро України. Офіційний веб сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/tags/habar> (дата звернення: 24.07.2022 р.).
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 23.07.2022 р.).
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19.06.2003 р. № 975-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15#Text> (втратив чинність) (дата звернення: 23.07.2022 р.).
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 25.07.2022 р.).

7. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 23.07.2022 р.).

8. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення боротьби з корупцією № 2714 від 03.01.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67841 (дата звернення: 23.07.2022 р.).

9. Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення статусу Національного антикорупційного бюро України у відповідність з вимогами Конституції України: Закон України від 19.10.2021 р. № 1810-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-20#Text> (дата звернення: 23.07.2022 р.).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-48>

**PROHIBITIONS FOR WOMEN TO MILITARY SERVICE:
FOREIGN EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE
IN WAR AND POST-WAR TIMES**

**ЗАБОРОНА ЗАЙНЯТТЯ ОКРЕМИХ ПОСАД ВІЙСЬКОВОЇ
СЛУЖБИ ЖІНКАМИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД
ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ
ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС**

Cherviakova O. V. Червякова О. В.

*<https://orcid.org/0000-0002-8144-1195>
Ph.D in Law, Associate Professor of the
Military Law Department,
Military Law Institute, Yaroslav Mudryi
National Law University
Kharkiv, Ukraine*

*<https://orcid.org/0000-0002-8144-1195>
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри військового права
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Розпочнемо з досвіду України. Починаючи з 2014 року роль жінок у вирішенні збройного конфлікту докорінним чином змінилася. І на сьогодні зберігається тенденція збільшення кількості жінок, які прийшли і продовжують йти в сили оборони і безпеки держави, беручи на себе активну функцію захисту і оборони України від збройної агресії. В цей же час, у 2014 році це був практичний виклик для України. На практиці непоодинокими були випадки, коли законодавство не